

לכיתות י"א

היסטוריה

תוכנית חדשה — 70%

הוראות לנבחן

בשאלון זה שני חלקים: חלק א (פרק ראשון) וחלק ב (פרק שני, פרק שלישי, פרק רביעי).

משך הבחינה: משך הזמן המוקצב לשני חלקי השאלון הוא שלוש שעות ללא הפסקה.

לחלק א מוקצבת שעה אחת בלבד. אם סיימת להשיב על חלק א לפני הזמן המוקצב, מסור למשגיח את מחברת הבחינה ואת ספר הלימוד וקבל ממנו את חלק ב של השאלון. אין לחזור לחלק א לאחר מסירת מחברת הבחינה למשגיח.

חלק א

א. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בחלק זה פרק אחד.

עליך לענות על שאלה אחת מפרק זה.

גם תלמיד שאושר לו מבחן מותאם יענה על שאלה אחת מפרק זה.

פרק ראשון — (1×25) — סך הכול 25 נקודות.

ב. חומר עזר מותר בשימוש:

1. ספר הלימוד שאושר בנושא **מלחמת העולם השנייה, טוטליטריות ושואה**.

הספר יכול להיות מסומן במדגש (מרקר) או בעיפרון, אך בלי הערות בכתב.

אפשר לציין תקופות או נושאים באמצעות מדבקות (סימניות) הבולטות מן הספר.

2. עותק מודפס של כותרות יחידות ההוראה "איך יכול אדם".

כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טייטה" בראש כל עמוד המשמש טייטה.

כתיבת טייטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

המשך מעבר לדף ◀

חלק א

פרק ראשון — מלחמת העולם השנייה והשואה (25 נקודות)

- שם לב:** 1. בפרק זה תוכל להיעזר בספר הלימוד שאושר בנושא **מלחמת העולם השנייה, טוטליטריות ושואה**. כמו כן תוכל להיעזר בעותק מודפס של כותרות יחידות ההוראה "איך יכול אדם".
2. בסעיפים שבהם התבקשת להביא מקור מספר הלימוד, עליך לכתוב את שם הספר, את שם ההוצאה לאור ואת מספר העמוד שבו נמצא המקור.

ענה על אחת מן השאלות 1-3.

1. **נאציזם — אידאולוגיה ומעשה**

א. לפניך תנאי הקבלה לתנועת הנוער הנאצית ("הנוער ההיטלראי"), שמורסמו בשנת 1936.

תנאי קבלה ל"נוער ההיטלראי"

כל נער גרמני אשר מלאו לו 14 שנה יתקבל ל"נוער ההיטלראי". עליו להביא עימו:

- * תעודה המעידה על מוצאו הארי.
 - * תעודה המעידה על בריאות תורשתית.
 - תעודה על מוצא ארי צריכה לכלול מידע על ההורים והסבים מצד האם והאב.
 - תעודת בריאות: המועמד חייב להיבדק על ידי רופא גרמני באשר למצב בריאותו.
- על הרופא למלא את שאלון הבריאות המצורף לבקשת הקבלה.
- יש להציג תעודות מקוריות או העתקים מאושרים.

(מעובד על פי וו' קלוזה, "דור בהיווצרותו", בתוך א' כרמון, **השואה**, א', המרכז לתכניות לימודים, תש"ם, עמ' 108)

— הסבר כיצד **אחד** מן העקרונות של האידאולוגיה הנאצית בא לידי ביטוי ב**קטע המקור**.

— בחר **מספר הלימוד** מקור אחר המבטא את העיקרון שכתבת עליו, והסבר כיצד עיקרון זה בא לידי ביטוי

במקור שבחרת. בסס את תשובתך על **שתי** דוגמאות מן **המקור**. (13 נקודות)

ב. הצג עיקרון **אחר** באידאולוגיה הנאצית. הסבר כיצד **שניים** מן הצעדים שנקטו הנאצים בשנים 1933-1938 מימשו

עיקרון זה. (12 נקודות)

2. הגטאות

- א. — מהו רעיון "קידוש החיים"?
- בחר **מספר הלימוד** מקור חזונו, והסבר כיצד המקור שבחרת ממחיש את רעיון "קידוש החיים".
(11 נקודות)
- ב. לפניך שני מקורות המתארים את המרד בגטו ורשה.
- הצג את ההבדלים בין שני המקורות על פי התבחינים (הקריטריונים) האלה: דימוי המורדים, דרך הצגת תוצאות המרד.
- הסבר סיבה אחת להבדלים שהצגת.
(14 נקודות)

מקור 1

מתוך דוח מסכם שכתב גנרל שטרופ על הקרבות בגטו ורשה

היהודים הסתתרו בתעלות הביוב ובבונקרים שהותקנו במיוחד לכך [...] עד כמה שהיהודים עבדו בצורה מתוחכמת הוכח ונתגלה פעמים רבות על ידי התקנה יעילה של הבונקרים ובהם סידורי דיור למשפחות שלמות, מתקני רחצה ואמבט, בתי שימוש, סליקים לנשק ותחמושת ומלאי של מזון לחודשים אחדים [...]. גילוי כל אחד מן הבונקרים על ידי הכוחות המופעלים היה קשה ביותר, בשל ההסוואה, ובמקרים רבים לא נתאפשר אלא לאחר הלשנה מצד היהודים. [...]

אם בתחילה ניתן עוד ללכוד את היהודים, שבעצם הם מוגי לב בטבעם, בהמוניהם - הרי במחציתה השנייה של האקציה הגדולה קשתה יותר ויותר תפיסתם של היהודים והבאנדיטים [פורעי חוק],* שוב ושוב הביאו להתלקחות מחודשת של ההתנגדות מצד יחידות קרב אלה של בני 20-30 ויותר צעירים יהודים בגיל 18-25 ובתוכם מספר ניכר של נשים. [...] על ההתנגדות שגילו היהודים והבאנדיטים ניתן היה להתגבר אך ורק על ידי הפעלה נמרצת ובלתי נלאית של יחידות המחץ יומם ולילה. ב-23.4.1943 ניתנה הפקודה על ידי הרייכספיהרר אס"אס באמצעות המפקד העליון של האס"אס והמשטרה מזרח, בקרקוב, לסרוק את גטו ורשה בקשיחות ובסבלנות בלתי נלאית. לפיכך החלטתי לבצע את ההריסה המוחלטת של רובע המגורים היהודי על ידי שרפת כל גושי המגורים [...]. רק על ידי הפעלה מתמדת ובלתי נלאית של כל הכוחות הצלחנו לתפוס בסך הכול 56,065 יהודים או להשמידם בוודאות. למספר זה יש להוסיף עוד את היהודים שנהרגו בשעת הפיצוץ, שרפות וכו', אך את מספרם לא ניתן לקבוע...

ורשה, 16 במאי 1943

מפקד האס"אס והמשטרה במחוז ורשה

שטרופ

אס"אס בריגאדהפיהרר וגנרל מאיור של המשטרה

(י' ארד, י' גוטמן וא' מרגלית [עורכים], השוואה בתיעוד, יד ושם, 1978, עמ' 246-248)

* כינוי זה השתמשו הגרמנים לציין פרטיזנים ואנשי מחתרת.

מקור 2

מתוך המכתב האחרון* שכתב מרדכי אנילביץ', מפקד מרד גטו ורשה

מה שעבר עלינו לא ניתן לתאר במילים. נפל דבר שהוא למעלה מחלומותינו הנועזים ביותר. הגרמנים ברחו פעמיים מן הגטו. פלוגה אחת שלנו החזיקה מעמד 40 דקה, והשנייה – למעלה משש שעות. המוקש שהוטמן בשטח המברשתנים [אזור בגטו] התפוצץ. כמה פלוגות שלנו התקיפו את הגרמנים, אשר נמלטו. אבדותינו בכוח אדם מעטות ביותר. אף זה הישג. נפל י' [יחיאל]. נפל כחייל גיבור על יד מכונת הירייה. אני מרגיש שמתרחשים דברים גדולים והדבר אותו העזנו לבצע ערכו רב ועצום...

החל מהיום אנו עוברים לשיטה פרטיזנית. הלילה יוצאות לשטח שלוש פלוגות קרב, ולהן שני תפקידים: סיור והשגת נשק. נשק קצר אין לו בשבילנו כל ערך. בנשק זה משתמשים אנו לעיתים נדירות. נחוצים לנו בדחיפות: רימונים, רובים, מכונות ירייה וחומר נפץ.

לא אוכל לתאר לפניכם את התנאים, בהם חיים עתה יהודי הגטו, רק יחידים יחזיקו מעמד. השאר ייספו [ימותו] במוקדם או במאוחר. גורלם נחרץ. כמעט בכל מקומות המחבוא, בהם מסתתרים אלפים, אי אפשר להדליק נר מחוסר אוויר.

באמצעות המשדר שלנו שמענו שידור נפלא של תחנת השידור "שוויט" [הפולנית] על הלחימה שלנו. העובדה שזוכרים אותנו מעבר לחומות הגטו מעודדת אותנו במאבקנו. הֵיה שלום, יקירי! אולי עוד נתראה! חלום חיי קם והיה. ההגנה העצמית בגטו הפכה לעובדה. ההתנגדות היהודית המזוינת והנקמה הפכו למעשה. הייתי יעד ללחימה מופלאה ומלאת גבורה של הלוחמים היהודים.

מ' אנילביץ'

גטו, 23 באפריל 1943

(י' ארד, י' גוטמן וא' מרגלית [עורכים], **השואה בתיעוד**, יד ושם, 1978, עמ' 250-251)

* המכתב נכתב ליצחק צוקרמן.

מדיניות גרמניה כלפי היהודים בארצות הכיבוש ובאזורי ההשפעה שלה

- א. לקשר בין פלישת גרמניה לברית המועצות ובין תחילת הרצח ההמוני של היהודים יש הסברים שונים. הצג אחד מן ההסברים האלה, והבא מקור **הלימוד** לביסוס הסבר זה. (13 נקודות)
- ב. היסטוריונים טוענים שקורות יהודי צפון אפריקה בזמן מלחמת העולם השנייה הם חלק משואת העם היהודי. נמק את טענתם באמצעות שתי עובדות מן המקור שלפניך. (12 נקודות)

מעדותו של ד"ר מרדכי חן, ששירת כרופא בצבא הבריטי במלחמת העולם השנייה

כמה ימים אחרי זה, נסעתי לטריפולי לעשות קניות בשביל היחידה, ובערב הנהג שלי תעה [התבלבל] בדרך, ולפנות ערב אנחנו נכנסנו למושבה קטנה, שקוראים לה "ג'אדו" ושם נפגשתי עם קצין צעיר, אנגלי, סגן משנה, מאוד מודאג. לא ידע מה לעשות ומאוד שמח שרופא הגיע למקום, ואמר שהוא ישמח מאוד אם אשאר אצלו, ואולי הוא יוכל לנצל אותי כיוון שהיו לו כמה בעיות דחופות. דיברנו על זה, ונתברר שבג'אדו היה מחנה ריכוז שהקימו האיטלקים, במיוחד ליהודים מבנגזי, ובנוסף לזה ליהודים מליביה ומטריפוליטניה [אזורים בלוב], שבזמן שהגרמנים היו בבנגזי הביאו אותם למחנה ריכוז זה. הוא אמר שהמצב נורא שם, שהוא מטפל כמיטב יכולתו, והוא נכנס רק באותו יום, ולא ידע מה לעשות וכיצד לטפל בהם. אנחנו עשינו סיור ביחד, מצאנו צפיפות איומה בבניינים במקום, סירחון נורא, מקום כמעט בלי אמצעים היגייניים בכלל, אנשים השוכבים דחוסים ממש אחד ליד השני, והיה שם כעין בית חולים שהיו בו קבוצות של חולים ששכבו על הרצפה, ללא כיסוי מתאים, והיו כאלה בלי כיסוי בכלל, ששכבו על האבנים, עם חום גבוה של טיפוס הבהרות [מחלה זיהומית]. התמותה שם הייתה גבוהה. בזמן שאני הייתי שם, מתו ארבעה-שישה אנשים. במחנה שרר מצב של חוסר תזונה מוחלט, חוסר מים, הם קיבלו מים רק שעתים ביום בשביל כל התצרוכת שלהם, והיה ממש מצב של רעב, צימאון ומחלה, של טיפוס הבהרות וטיפוס המעינים. [...]. זה היה בסוף ינואר או בהתחלת פברואר 1943.

(א' מורגנשטרן [עורך], **מקורות ומחקרים על השואה**, מעלות, תשמ"ג, עמ' 189-190)

שים לב: לאחר שתסיים להשיב על חלק זה, מסור למשגיח את מחברת הבחינה ואת ספר הלימוד וקבל ממנו את חלק ב של השאלון ומחברת בחינה נוספת. אין לחזור לחלק א לאחר מסירת מחברת הבחינה למשגיח.

בהצלחה!